

УДК 334.012

DOI 10.33111/sedu.2019.45.014.025

Бесараб Світлана Олексіївна*
Кошель Аліна Григорівна**

КОРПОРАТИВНА СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЯК СУЧАСНА ФОРМА ВЕДЕННЯ БІЗНЕСУ

Анотація. У статті досліджено сутність та проаналізовано сучасні підходи щодо поняття «корпоративна соціальна відповідальність» (КСВ), розглянуто складові та принципи даного явища. Наведено найбільш цікаві приклади ведення соціально-відповідального бізнесу зарубіжними та вітчизняними компаніями. Запропоновано впровадження програм корпоративної соціальної відповідальності на українських підприємствах згідно Британської моделі КСВ. Досліджено роль держави у веденні соціально-відповідального бізнесу та перераховано низку соціальних проблем, які можна вирішити шляхом гармонійного поєднання корпоративної соціальної відповідальності бізнесу та державних механізмів, що її забезпечують.

Ключові слова: корпоративна соціальна відповідальність; інноваційна діяльність підприємств; соціальні програми підприємств; моделі КСВ.

Вступ. Інноваційність світу, а відповідно й бізнесу, зростає щодня в геометричній прогресії та призводить до поступового загострення проблем щодо зростання рівня безробіття й соціального напруження, як у сфері суспільних відносин на світовому рівні, так і на рівні окремої держави та суб'єктів підприємництва. Щодо України, потреба врегулювання найгостріших соціальних проблем посилюється ще й проведенням антитерористичної операції на сході країни, що, в свою чергу, актуалізує питання соціальної захищеності найбільш уражених від цих дій верств населення.

Про актуальність даного питання свідчить й зміна пріоритетів ведення сучасного бізнесу, коли головним завданням будь-якої підприємницької діяльності є, в першу чергу, забезпечення людських цінностей, а соціальні програми стають підґрунтям для створення додаткової вартості й приносять власникам компаній суттєві вигоди. Отже, питання соціальної спрямованості бізнесу та його відповідальності за вирішення найгостріших соціальних проблем є нагальними та такими, що потребують більш глибоко й детального дослідження, особливо у контексті інноваційного розвитку вітчизняних підприємств.

Постановка завдання. Необхідність соціального спрямування відповідальності бізнесу та потреба впровадження відповідних корпоративно-соціальних програм досліджується як українськими, так і світовими вченими. Зокрема цьому питанню присвячені роботи таких вчених, як Т. Доналдсон, А. Аверін, Є. Борисенко,

* **Бесараб Світлана Олексіївна** — канд. екон. наук, доцент кафедри бізнес-економіки та підприємництва, ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана» besarab@kneu.edu.ua

** **Кошель Аліна Григорівна** — студентка факультету економіки та управління ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана» koshela75@gmail.com

М. Фрідман, Дж. Вайс, Д. Віндзор, Ю. Благов, С. Гончаров, Н. Кричеський. Проблемами впровадження соціальної відповідальності бізнесу в національну економіку України займалися І. Ю. Гришова, В. В. Кужель, І. О. Крюкова, О. В. Митяй, Т. М. Гнат'єва, Т. С. Шабатура, А. В. Бондаренко, Л. О. Омелянович, І. С. Глебова та ін. Проте ці питання й нині залишаються актуальними та малодослідженими, а сучасні реалії української політики й економіки тільки посилюють їх значення у вирішенні глобальних задач. Тому метою нашої роботи є аналіз практики становлення та розвитку соціально відповідального бізнесу в Україні та світі, а також виявлення інноваційних форм та методів вирішення суспільно-значущих проблем.

Результати. Корпоративна соціальна відповідальність (КСВ) — це порівняно нове поняття для українського бізнесу. Вперше ввів його у вжиток Г. Боумен у своїй роботі «Соціальна відповідальність бізнесмена». На його переконання, корпоративною соціальною відповідальністю є проведення такої політики прийняття управлінських рішень або додержання лінії поведінки, які були б бажані для цілей і цінностей суспільства [1].

Водночас сучасні підходи до тлумачення цього явища не дають йому однозначного й точного визначення, а зумовлюють певні наукові дискусії. Так, згідно Стратегії «Європа — 2020» корпоративна соціальна відповідальність — це добровільні зобов'язання підприємницьких структур, які виходять за межі чинних законодавчих норм та передбачають відповідальність за результати їх діяльності не тільки в економічній, але й у соціальній та екологічній сферах [2]. У стандарті ISO 26000 надається більш широке трактування КСВ [3]:

відповідальність за вплив рішень та дій підприємства на суспільство й навколишнє середовище, яка реалізується шляхом прозорості та етичної поведінки;
сприяння сталому розвитку, у тому числі здоров'ю та добробуту суспільства;
урахування очікувань зацікавлених сторін;
відповідність чинному законодавству й міжнародним нормам поведінки та інтегрованість в діяльність організації.

Про добровільність здійснення заходів корпоративної соціальної відповідальності наголошується і у визначенні організації «Бізнес за соціальну відповідальність», яка розглядає КСВ як практику ведення бізнесу, що задовольняє чи перевищує етичні, юридичні, комерційні та публічні очікування, які суспільство пов'язує з бізнесом [4].

Аналіз різних наукових джерел щодо визначення корпоративної соціальної відповідальності свідчить про те, що підґрунтям кожного із цих тлумачень є розширення меж її сутності на основі власного досвіду дослідників та з урахуванням особливостей соціально-економічного життя сучасного суспільства. На нашу думку, найбільш широке визначення даному поняттю надала українська вчена О. А. Грішнова: корпоративна соціальна відповідальність є системою економічних, соціальних, екологічних заходів, а також етичних норм і цінностей компанії, які реалізуються на основі постійної взаємодії із стейкхолдерами та спрямовані на зменшення нефінансових ризиків, довгострокове поліпшення іміджу й ділової репутації компанії, а також на зростання капіталізації, набуття конкурентних переваг та стратегічної стійкості бізнес-структури [5].

Незважаючи на те, що у світовій бізнес-літературі поняття КСВ з'явилося ще декілька десятків років тому, на сьогодні воно продовжує бути дискусійним через високий динамізм сучасного середовища та щільні зв'язки бізнесу зі своїм зовнішнім оточенням. Еволюція цього поняття вимагає всебічного та змістовного дослідження його сутності, а тому доречним, на наш погляд, буде аналіз цього поняття за допомогою піраміди А. Керолла (рис. 1).

Рисунок 1. Корпоративна соціальна відповідальність у контексті піраміди А. Керолла
Джерело: складено авторами на основі [6]

Як видно з рис.1, в основу піраміди А. Керолла покладено економічну відповідальність, оскільки компанії зазвичай створюються як виробники товарів та послуг, що дозволяє їм забезпечувати відповідні потреби суспільства та отримувати прибуток від своєї діяльності. Правова відповідальність, яка за пірамідою А. Керолла базується на економічній відповідальності, передбачає необхідність дотримуватися чинних законів, підпорядковуючи економічну діяльність нормам законодавства. Водночас, етична відповідальність вимагає від підприємства діяти відповідно до існуючих норм моралі усіх зацікавлених сторін (стейкхолдерів), а дискреційна (філантропічна) відповідальність передбачає, що підприємство має добровільно відповідати на очікування суспільства та вести свою діяльність, використовуючи соціальні програми [7].

Отже, можемо стверджувати, що впровадження корпоративної соціальної відповідальності, в першу чергу, передбачає ідеально налагоджену економічну складову, яка знаходиться у тісному зв'язку з правовою та етичною відповідальністю, і без цього зв'язку компанія може позиціонуватиме себе не як підприємство, а як громадська чи благодійна організація. При цьому існує низка чітких принципів ведення соціально-відповідального бізнесу, які зокрема передбачають [8]:

1) метою бізнесу не є надприбуток, його завданням є подолання однієї з найгостріших суспільних проблем — підвищення рівня життя, освіти, охорони здоров'я або забезпечення доступу до сучасних технологій, захист довкілля;

2) у соціальному бізнесі інвестиції повертаються без будь-яких дивідендів, а індекс прибутковості інвестиційних проєктів, як правило, не перевищує одиниці; при цьому період окупності соціального проєкту значно довший, ніж для звичайних бізнес-планів, та перевищує 3–5 років;

3) після повернення суми інвестицій основний прибуток компанії вкладається в її розвиток, а також у поліпшення якості її продукції;

4) проєкт має бути розроблено на принципах фінансової та економічної стійкості;

5) екологічна відповідальність для соціально-орієнтованого бізнесу є обов'язковою;

6) соціальний проєкт має забезпечувати працівників гідною заробітною платою та оптимальними умовами праці.

Отже, вінцем корпоративної соціальної відповідальності є вирішення гострих суспільних проблем, але за умов запровадження новітніх технологій та сучасних інструментів ведення бізнесу, піклування про навколишнє середовище та вирішення екологічних проблем, забезпечення працівників гідною заробітною платою та оптимальними умовами праці, забезпечення випуску якісної продукції (рис. 2).

Рисунок 2. Основні напрями діяльності в межах корпоративної соціальної відповідальності (КСВ)

Джерело: систематизовано авторами на основі [8].

На наше переконання, запровадження новітніх технологій та сучасних інструментів ведення бізнесу безпосередньо пов'язано з вирішенням соціальних проблем, оскільки корпоративна соціальна відповідальність, має базуватися, в першу чергу, на саморозвитку компанії. Інвестуючи у програми підтримки суспільних ініціатив, розвиваючи науку, освіту, медицину тощо, суб'єкт підприємництва значно зміцнює свою репутацію, забезпечує довіру своїх цільових клієнтів,

сприяє залученню та утриманню висококваліфікованих співробітників, забезпечує підвищення продуктивності своєї діяльності. Іншими словами, корпоративна соціальна відповідальність є інноваційною формою сучасного розвитку суб'єкта підприємництва, яка забезпечує його сталий розвиток у майбутньому.

Опрацювання сучасних світових практик ведення соціально-відповідального бізнесу свідчить, що застосування концепції корпоративної соціальної відповідальності відбувається, в першу чергу, в великих компаніях, в той час, коли середні та малі підприємства до цієї практики залучаються виключно вибірково. Крім того, корпоративна відповідальність бізнесу властива для підприємств, які орієнтуються переважно на міжнародний ринок. На підтвердження цього варто повернутися до піраміди Керолла та пригадати, що вдала практика впровадження КСВ неможлива без економічної, правової та етичної відповідальності, які найбільше проявляються у міжнародному середовищі. Детальний опис міжнародних та українських практик ведення інноваційного соціального бізнесу наведено в табл. 1.

Таблиця 1

МІЖНАРОДНІ ТА УКРАЇНСЬКІ ІННОВАЦІЙНІ ПРАКТИКИ СОЦІАЛЬНОГО БІЗНЕСУ

Компанія	Заходи	Наявність рейтингу
«Telefonica» (Іспанія)	Створено інноваційний HUB Wayra, який з 2013 року інвестує у вирішення соціальної проблеми. Першими питаннями, що були вирішені за допомогою цієї програми, є смертність дітей у Великобританії, безпека дорожнього руху, доступність технологій для сліпих та тих, хто погано бачить.	Немає
LEGO Group (Данія)	Поширює зацікавленість дітей в якісних розвиваючих іграшках на протигагу гаджетам та електронним пристроям, відкриваючи магазини по всьому світу (зокрема і в країнах, що розвиваються) та створюючи нові робочі місця з гідними умовами праці.	CSR RepTrak 100 в 2019 ¹ (1 місце)
Google (США)	Політика «Google Green» полягає в більш ефективному використанні природних ресурсів, підтримці поновлюваних джерел енергії, використанні екологічно чистих технологій та автотранспорту. В цілому, така політика призвела до загального зниження споживаної потужності центрів обробки даних на 50 %, а переробки використовуваних продуктів — на 100 %.	CSR RepTrak 100 в 2018 (1 місце)
ІКЕА (Швеція)	Розвиває зелену енергетику, зокрема в Індії та Східній Африці, задля чого в 2017 р. інвестувала в цей проект близько 2,3 млн дол.	CSR RepTrak 100 в 2019 (10 місце)
Yes Straws (Україна)	Мінімізація негативного впливу на довкілля шляхом альтернативного виробництва органічних одноразових трубочок для коктейлів зі стебла рослин жита та очерету.	Немає
ДТЕК (Україна)	Програма з переведення корпоративного автопарку на автомобілі з електричними двигунами; Екологічна програма з облаштування безпечних гнізд для лелек на опорах електропередач; Спільно з футбольною командою «Шахтар» було організовано футбольне тренування для дітей з обмеженими можливостями	Топ-10 найпрозоріших компаній світу 2017 за оцінками центру «Ровиток КСВ»

¹ CSR RepTrak 100 — (проводиться міжнародною консалтинговою компанією Reputation Institute складається рейтинг компаній з найкращим результатом впровадження заходів щодо КСВ)

Закінчення табл. 1

Компанія	Заходи	Наявність рейтингу
Київстар (Україна)	У партнерстві з Львівською бізнес-школою розробила програму «Мобільне здоров'я»: сучасні рішення, що знаходяться на перетині здоров'я та медицини, а формами її втілення стали безкоштовні мобільні додатки «Моя зірочка» — для батьків, які очікують дитину, та «Моя зірочка. Перший рік», як допомога для батьків у догляді за немовлям.	Конкурсу бізнес-кейсів з корпоративної соціальної відповідальності 2013 ²
WOG (Україна)	Спільно з Українською Біржею благодійності та благодійним фондом «Твоя опора» реалізували соціальний проект «Дорога до серця», за яким про інвестовано купівлю сучасного обладнання для інституту імені Амосова. Суть реалізації проекту полягає в тому, що споживачі купуючи каву у благодійному горнятку відправляють дві гривні від покупки на реалізацію даного проекту.	Немає

Джерело: складено авторами на основі даних [9], [10], [11], [12].

Згідно даних табл.1 соціальна відповідальність бізнесу відповідає певній моделі корпоративної соціальної відповідальності, прийнятої в кожній окремій країні. Наразі існує три основних моделі КСВ: японська, європейська та американська. Отже, соціально-відповідальний бізнес в Японії ґрунтується на специфічних трудових відносинах та традиціях країни, де підприємство сприймається як «виробнича сім'я», в якій практикується зайнятість на умовах «довічного найму», а метою бізнесу постулюється забезпечення гармонії інтересів власників, працівників та суспільства. Основними напрямками КСВ в азієцькій моделі є екологія (зміни клімату, збереження екосистем) та трудові відносини (оплата житла для співробітників, їх навчання, допомога при народженні дітей, корпоративні пенсії), що забезпечують стабільність розвитку людських ресурсів та формують атмосферу участі кожного в спільній відповідальності. Слід констатувати, що дана модель передбачає часткове залучення держави у процес через стратегічне планування та нормування [14, с. 141–142].

Американська модель передбачає фокусування на конкретних проблемах, орієнтація на філантропію та волонтерство, партнерські відносини з некомерційними організаціями й лідерами місцевих громад. Водночас роль держави найбільше проявляється у підтриманні ініціатив бізнесу по створенню соціальних програм через забезпечення пільгового оподаткування на законодавчому рівні [13, с. 136].

Європейська модель КСВ базується на механізмі досягнення власних бізнес-цілей підприємств у жорстких умовах державного/суспільного регулювання й контролю. Типовими об'єктами соціального інвестування є людський капітал, соціальне страхування, права людини, розвиток науки й освіти, природоохоронна діяльність [14, с. 119]. Водночас європейська модель КСВ передбачає тісну взаємодію соціально відповідального бізнесу та держави, що проявляється у соціальній звітності, сертифікації за міжнародними стандартами, укладанні

² Конкурс бізнес-кейсів з корпоративної соціальної відповідальності, який проводиться Центром «Розвиток корпоративної соціальної відповідальності», міжнародною консалтинговою компанією EY та ЮФ «Алексєєв, Боярчуков та партнери» у категорії «Краща інновація»

договорів бізнесу з профспілками та державними (чи муніципальними) інституціями. При цьому впровадження цієї моделі потребує створення спеціального законодавства задля державного регулювання соціальної відповідальності бізнесу.

Окремої уваги заслуговує Британська модель, яка акумулює в собі основи як європейської, так і американської моделей, та поєднує ініціативність бізнесу із зацікавленістю держави у реалізації його програм щодо корпоративної соціальної відповідальності. Особливістю цієї моделі є підвищена увага фінансового сектору до питань соціальної відповідальності бізнесу (розвиток соціально відповідальних інвестиційних фондів), суттєва роль засобів масової інформації, впровадження у системі бізнес-освіти навчальних курсів із соціальної відповідальності бізнесу, а також розвинена система співпраці із стейкхолдерами [15, с. 60].

Аналізуючи досвід України, важко віднести сьогоденню практику запровадження програм корпоративної соціальної відповідальності вітчизняних підприємств до однієї з вищезазначених моделей. Адже досвід українських підприємств базується на пострадянській практиці ведення соціально-відповідального підприємництва, заснованого на функціонуванні профспілок, дитячих таборів, санаторіїв тощо. Варто зазначити, що така практика залишається популярною серед державних підприємств, в той час, коли сучасний вітчизняний бізнес, на нашу думку, більше орієнтується на американський досвід. На жаль, сучасна практика ведення соціально-відповідального бізнесу в Україні не передбачає законодавчого регулювання чи державної підтримки, зокрема пільгових заохочень, а тому практично всі соціально-важливі програми запроваджуються великими компаніями виключно з власної ініціативи чи відповідно до вимог міжнародного ринку.

Аналізуючи світовий досвід та українські реалії, гарним зразком для вітчизняних соціально-відповідальних підприємств може бути британська модель КСВ, але за умов державного заохочення підприємств до соціальної спрямованості бізнесу. Ми вважаємо, що вирішення соціально значущих проблем в Україні можливе лише на умовах симбіозу соціальної відповідальності бізнесу та підтримки держави, зокрема у питаннях:

- пільгового оподаткування соціально-відповідальних підприємств;
- їх першочергового цільового кредитування;
- стимулювання споживачів щодо купівлі товарів, виготовлених соціально-відповідальними підприємствами (особливо в секторі B2B);
- забезпечення доступу до ринку збуту продукції шляхом стимулювання розвитку внутрішнього вітчизняного ринку;
- створення умов для пільгового рекламування продукції;
- створення державного замовлення для підприємств, з впровадженими програмами КСВ.

Впровадження концепції корпоративно-соціальної відповідальності у діяльність вітчизняних підприємств відповідно до Британської моделі КСВ дозволяє вирішити низку нагальних соціальних проблем, серед яких варто виділити такі:

- створення нових чи реорганізація існуючих робочих місць відповідно до міжнародних стандартів;

- забезпечення працівників гідною заробітною платою та заохочувальними виплатами;
- допомога у соціальній адаптації вразливих груп населення, зокрема дітей-сироти, ветеранів АТО, матерів-одиначок, вил-інфікованих, колишніх в'язні, жінок, які постраждали від домашнього насилля, інвалідів тощо.
- інвестування коштів у вирішення екологічних проблем чи у збереження навколишнього середовища;
- співпраця з державним закладами освіти та медицини, зокрема інвестування закупівлі новітнього медичного обладнання, створення відповідних умов для функціонування української школи, розвиток студентської науки тощо;
- створення спеціальних фондів задля інвестування коштів у програми вирішення тих чи інших соціальних програм громадами .

Водночас, однією з найголовніших проблем, яку можна вирішити внаслідок підвищення рівню соціальної відповідальності бізнесу, є відновлення інфраструктури Донбасу, яка, на нашу думку, повинна передбачати поєднання зусиль великого бізнесу з можливостями малих та середніх підприємств за умови безперечної підтримки з боку держави (рис. 3).

Рисунок 3. Роль соціально-відповідального бізнесу у відновленні Донбасу

Джерело: побудовано авторами.

На сьогодні це не просто комплекс соціальних заходів, а повноцінна бізнес-стратегія діяльності підприємства на основі інноваційних підходів щодо управління діяльністю підприємств або інноваційної форми ведення бізнесу.

Висновки. Корпоративна соціальна відповідальність є своєрідним інноваційним підходом до вирішення соціальних проблем в сучасному світі. Однозначного визначення цьому явищу немає, але існують принципи, яким має відповідати соціально-відповідальна діяльність суб'єктів господарювання. На наше переконання, головною особливістю соціально-орієнтованого бізнесу є його ведення у взаємодії з усіма стейхолдерами у відповідності до етичних норм суспільства.

Програми соціальної відповідальності мають бути обов'язковим елементом будь-якої компанії, орієнтованої на успішну діяльність, а використання базових принципів КСВ забезпечать їй не тільки позитивне сприйняття суспільством, а й високий рівень саморозвитку її працівників, гармонійне поєднання бізнес-інтересів (зокрема отримання прибутку) з соціальною затребуваністю суспільства.

Практика ведення соціально-відповідально бізнесу реалізується на одній із трьох основних моделей — американській, європейській або японській (азійській). Для успішного функціонування програм корпоративної соціальної відповідальності на теренах українського бізнесу найбільш прийнятною є британська модель КСВ, в основі якої симбіоз американської та європейської моделі із залученням держави і яка на сьогоднішній день найбільше відповідає потребам суспільства, зокрема відновлення промислово важливого регіону країни — Донбасу. Це можна бути здійснення, як за рахунок впровадження соціальних програм малих та середніх підприємств, так і за рахунок реалізації соціальних програм великими компаніями, орієнтованими на розвиток інфраструктури регіону, в якому вони працюють.

Література

1. Bowen H. Social responsibilities of the businessman. N.Y.: Harper & Row, 1953.
2. Супрун Н. А. Корпоративна соціальна відповідальність як чинник соціального залучення (в контексті цілей стратегії "Europe-2020"). Український соціум. 2013. № 2. С. 163–176.
3. ISO 26000 Social Responsibility: сайт. URL: <https://www.iso.org/sr>.
4. Всесвітня бізнесова рада із сталого розвитку (World Business Council for Sustainable Development (WBCSD)). URL: <https://www.wbcsd.org>.
5. Гарлицька Д. Від корпоративної соціальної відповідальності до ESG-принципів ведення бізнесу — шлях до кліматичних фінансів. Ринок цінних паперів України. 2016. № 5–6. С.61–68.
6. Carroll A. B. The pyramid of corporate social responsibility: toward the moral management of organization stakeholders. Business Horizons. 1991. Vol. 34(4). P. 38–48.
7. Волошковець Н. Ю. Корпоративна соціальна відповідальність підприємств як основа інноваційного розвитку сучасної економіки. Наукові праці КНТУ. Економічні науки. 2010. Вип. 17. С. 17–23.
8. Гришова І. Ю., Шабатура Т. С. Соціальні інвестиції як інструмент реалізації соціально-орієнтованого бізнесу. Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія «Економіка і менеджмент». 2014. Випуск 4 (59). С.183–187.
9. Reputational institute: The LEGO Group Inspires Builders of Tomorrow with First Place Ranking in Reputation Institute's 2019 Global Corporate Responsibility Study. URL: <https://www.reputationinstitute.com/about-ri/press-release/lego-group-inspires-builders-tomorrow-first-place-ranking-reputation> (дата звернення 19.10.2019).
10. Google. URL: <https://environment.google/> (дата звернення 19.10.2019).
11. В Україні визначили найкращі практики з корпоративної соціальної відповідальності. URL: <https://is.gd/HkBEgC> (дата звернення 19.10.2019).
12. WOG у ТОП-20 компаній рейтингу програм корпоративної соціальної відповідальності. URL: https://wog.ua/ua/news-detail/wog_u_top_20_kompaniy_reytingu_program_korporativnoyi_socialnoyi_vidprovidalynosti/ (дата звернення 19.10.2019).
13. Шулуєв А. А. Социальный аудит: учеб. пособ. / под общ. ред. д.э.н., проф. А.А. Шулуєва, д.э.н., проф. Ю.Н. Полова. М.: АТИСО, 2008. 620 с.

14. Мурашко М.І. Концептуальні основи соціальної відповідальності бізнесу в Україні. Демографія та соціальна економіка. 2009. № 2(12). С. 114–122.

15. Корпоративна соціальна відповідальність: моделі та управлінська практика : підручник / А. М. Саприкіна та ін.; за заг. ред. О.С. Редькіна. К.: Фарбований лист, 2011. 480 с.

References

1. Bowen, Howard. *Social Responsibilities of the Businessman*. New York: Harper, 1953.
2. Suprun, Nataliia. "Corporate Social Responsibility of the Social Security Code (in the context of the strategy "Europe'2020")". *Ukrains'kvi sotsium 2* (2013): 163–176.
3. ISO 26000 Social Responsibility. <http://www.iso.org/iso/home.html>. (accessed September, 12 2019).
4. World Business Council for Sustainable Development. <http://www.wbcsd.org> (accessed September, 10 2019).
5. Harlytska, Diana. "Vid korporativnoi sotsialnoi vidpovidalnosti do ESG-pryntsypiv vedennia biznesu — shliakh do klimatychnykh finansiv" ["From Corporate Social Responsibility to ESG Business Principles — The Path to Climate Finance"]. *Rynok Tsinnnykh Paperiv Ukrainy 5–6* (2016) : 61–68. [in Ukrainian]
6. Carroll, Archie. "The pyramid of corporate social responsibility: toward the moral management of organization stakeholders". *Business Horizons* (July–August 1991): 39–48.
7. Voloskovets, Nataliia. "Korporativna sotsialna vidpovidalnist pidpryiemstv yak osnova innovatsiinoho rozvytku suchasnoi ekonomiky" ["Corporate social responsibility of enterprises as a basis for innovative development of modern economy"]. *Naukovi pratsi KNTU. Ekonomichni nauky 17* (2010): 17–23 [in Ukrainian].
8. Grishova, Inna, & Shabaturova, Tatiana. "Sotsialni investytsii yak instrument realizatsii sotsialno-orientovanoho biznesu" ["Social investment as a tool for implementing a socially oriented business"]. *Visnyk Sumskoho natsionalnoho ahrarnoho universytetu. Seriya «Ekonomika i menedzhment» 4* (59) (2014): 183–186 [in Ukrainian]
9. Reputational institute. "The LEGO Group Inspires Builders of Tomorrow with First Place Ranking in Reputation Institute's 2019 Global Corporate Responsibility Study". <https://www.reputationinstitute.com/about-ri/press-release/lego-group-inspires-builders-tomorrow-first-place-ranking-reputation>. (accessed October, 19 2019)
10. Google. "Environment Google: 100% renewable is just the beginning". <https://environment.google>. (accessed October, 19 2019)
11. CRS Ukraine. V Ukraini vyznachyly naikrashchi praktyky z korporativnoi sotsialnoi vidpovidalnosti [Best practices on corporate social responsibility have been identified in Ukraine]. <http://csr-ua.info/csr-ukraine/news/v-ukraini-vyznachyli-naikrashchi-praktyky>. (accessed October, 19 2019).
12. WOG. WOG- u TOP-20 kompanii reitynhu prohram korporativnoi sotsialnoi vidpovidalnosti [WOG- in the TOP-20 companies of corporate social responsibility programs rating]. <https://wog.ua/ua/news-detail/wog-u-top-20-kompaniy-reytingu-program-korporativnoi-sotsialnoi-vidpovidalnosti/>. (accessed October, 19, 2019)
13. Shulus, A. A., & Polov U. N. (ed.) *Socialnyi audit : uchebnoe posobie* [Social Audit: Training Manual]. Moscow: Izdatelskij dom "ATISO", 2008 [in Ukrainian].
14. Murashko, M. I. Konceptualni osnovy socialnoi vidpovidalnosti biznesu v Ukraini [Conceptual foundations of corporate social responsibility in Ukraine]. *Demografiya ta socialna ekonomika 2* (12) (2008): 114–122. [in Ukrainian]
15. Saprykina, M.A., Lvashenko, O.V., Savensus, M.A., Misko, G.A., & Zinchenko, A.G. *Korporativna sotsialna vidpovidalnist: modeli ta upravlinska praktyka* [Corporate social responsibility: models and practice of management]. Kyiv: TOV "Farbovanij lys", 2011. [in Ukrainian]

КОРПОРАТИВНАЯ СОЦИАЛЬНАЯ ОТВЕТСТВЕННОСТЬ КАК СОВРЕМЕННАЯ ФОРМА ВЕДЕНИЯ БИЗНЕСА

Бесараб Светлана Алексеевна,

канд. экон. наук, доцент кафедры бизнес-экономики и предпринимательства,

ГВУЗ «Киевский национальный экономический университет имени Вадима Гетьмана»

Кошель Алина Григорьевна,

студентка факультета экономики и управления,

ГВУЗ «Киевский национальный экономический университет имени Вадима Гетьмана»

Аннотация. В статье исследована сущность и проанализированы современные подходы к трактованию понятия «корпоративная социальная ответственность», рассмотрены составляющие и принципы данного явления. Представлена характеристика наиболее интересных практик ведения социально-ответственного бизнеса зарубежными и отечественными компаниями. Проанализированы основные модели внедрения КСО и реалии их осуществления в условиях украинского бизнеса. На основе данного анализа исследована возможность имплементации этих моделей в практику украинских компаний и определено, что наиболее гармоничным является использование Британской модели КСО с активным участием государства. Перечислено ряд социальных проблем украинского общества, которые можно решить путем гармоничного сочетания корпоративно-социальной ответственности бизнеса и государственных механизмов, которые ее обеспечивают.

Ключевые слова: корпоративная социальная ответственность; инновационная деятельность предприятий; социальные программы предприятий; модели КСО.

CORPORATE SOCIAL RESPONSIBILITY AS A MODERN FORM OF BUSINESS

Svetlana A. Besarab,

PhD, Associate Professor of the Department of Business Economics and Entrepreneurship, SHEI "Kyiv National Economic University named after Vadim Hetman"

Alina G. Koshel,

student, SHEI "Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman"

Abstract. The article explores the essence and analyzes modern approaches regarding the concept of "corporate social responsibility", considers the components and principles of this phenomenon. The most interesting examples of conducting socially responsible business from the practice of foreign and domestic companies are considered. The main models of CSR implementation and the realities of the implementation of Ukrainian business are analyzed. Based on this analysis, the possibility of implementing these models in the practice of Ukrainian companies was investigated and it was determined that the use of the British CSR model with the active participation of the state is most harmonious. A number of social problems of Ukrainian society are listed that

can be solved by a harmonious combination of corporate and social responsibility of business and government mechanisms that provide it.

Keywords: corporate social responsibility; innovative activity of enterprises; social programs of enterprises; CSR models.

Стаття надійшла до редакції 27.10.2019

УДК 311.172:519.233.33

DOI 10.33111/sedu.2019.45.025.035

Норік Лариса Олексіївна*
Лебедева Ірина Леонідівна**

АНАЛІЗ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ В УКРАЇНІ: ОСОБЛИВОСТІ МАТЕМАТИЧНОГО ОБРОБЛЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ СТАТИСТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Анотація. Виходячи із необхідності забезпечення об'єктивності та надійності результатів наукових економічних досліджень, автори пропонують поглиблення кількісного аналізу гендерної рівності в Україні завдяки використанню методів математичної статистики. Наведено результати статистичного аналізу впливу гендерного фактору на формування кількості безробітних в Україні. Як засіб реалізації методів математичного оброблення результатів статистичних досліджень використано електронні таблиці та функції MS Excel, які дозволяють наочно відображати операції із статистичними даними на кожному етапі дослідження.

Виявлені завдяки застосуванню методів математичної статистики гендерні диспропорції на ринку праці зумовлюють необхідність використання гендерного підходу під час розробки основних програм розвитку України. Проведення регулярних наукових досліджень на ринку праці із застосуванням методів математичної статистики дозволить створити об'єктивне підґрунтя для висновків гендерної експертизи існуючих законодавчих актів та забезпечити аналітичну основу політики зайнятості населення.

Ключові слова: гендерна рівність; математична статистика; комплексні дослідження; статистичні функції та надбудови MS Excel.

Вступ. У процесі вивчення складних соціально-економічних процесів доцільно застосовувати проблемно-орієнтований підхід та впроваджувати інноваційні технології досліджень та опрацювання інформації. Основними методами, які дозволяють систематизувати, обробляти і використовувати статистичну інформацію для виявлення загальних закономірностей досліджуваної ознаки або ознак певної сукупності елементів, є методи математичної статистики. Однак, сьогодні існує

* **Норік Лариса Олексіївна** — канд. екон. наук, доцент кафедри вищої математики та економіко-математичних методів, Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, larisa.norik@gmail.com

** **Лебедева Ірина Леонідівна** — канд. фіз.-мат. наук, доцент кафедри вищої математики та економіко-математичних методів, Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, irina.lebedeva@khneu.net